

Emilia Bogacka

PROBLEMATYKA BADAWCZA Z ZAKRESU POCZUCIA BEZPIECZEŃSTWA CZŁOWIEKA W PRZESTRZENI MIASTA

Zarys treści Praca ma charakter przeglądu i dotyczy polskich publikacji podejmujących problematykę poczucia bezpieczeństwa człowieka w przestrzeni miasta. Analizowano następujące zagadnienia: 1) dobre i złe dzielnice jako stereotypy przestrzenne, 2) poczucie bezpieczeństwa a typ zabudowy, 3) poczucie bezpieczeństwa w miejscach publicznych, 4) poczucie bezpieczeństwa w sąsiedztwie, 5) poczucie bezpieczeństwa a pora dnia oraz 6) poczucie bezpieczeństwa a cechy demograficzno-społeczne.

Słowa kluczowe Poczucie bezpieczeństwa, geografia przestępczości, miasto, Polska.

1. Wprowadzenie

Celem artykułu jest przedstawienie problematyki badawczej z zakresu poczucia bezpieczeństwa człowieka w przestrzeni miasta. Opracowanie rozpoczęto od wyróżnienia kierunków badań geografii przestępczości oraz zdefiniowania pojęcia poczucia bezpieczeństwa. Następnie dokonano przeglądu wybranych polskich publikacji z zakresu poczucia bezpieczeństwa człowieka w przestrzeni miasta oraz przedstawiono wybrane wyniki badań.

W geografii przestępczości wyróżnia się dwa kierunki badań. Pierwszy związany jest z analizami zróżnicowania i dynamiki przestępczości w różnych skalach przestrzennych, np. w regionach i miastach oraz identyfikacją miejsc szczególnie zagrożonych przestępczością. Wykorzystuje się do tego „obiektywne” dane statystyczne z policji. Drugi kierunek dotyczy badań nad postrzeganiem przestępczości i strachem przed nią, a więc bazuje na „subiektywnych” informacjach, pochodzących najczęściej z badań ankietowych mieszkańców (Maik 1995; Czyż 1996).

Wzrost zainteresowania badaniami nad strachem przed przestępczością (*fear of crime*), nie tylko w literaturze naukowej, ale również w mediach i polityce różnych szczebli, nastąpił pod koniec XX wieku (Pain 2000). Badania te są o tyle istotne, że poczucie zagrożenia wyłaniające się w opinii publicznej nie

zawsze pokrywa się z obrazem przestępczości wynikającym z policyjnych danych statystycznych (Frieske 2007). Warto podkreślić, że badania ankietowe dotyczące przestępczości posiadają duże znaczenie w planowaniu działań prewencyjnych (Tseloni i in. 2002), realizacja których przekłada się na realny wzrost bezpieczeństwa ludzi.

Pojęcie poczucia bezpieczeństwa można rozpatrywać w dwóch ujęciach. W ujęciu socjologicznym, bezpieczeństwo jest zobiektywizowanym stanem braku zagrożenia, integralnie związanym z subiektywnym, emocjonalnym, psychologicznym odbieraniem przestrzeni jako bezpiecznej, inaczej poczuciem bezpieczeństwa (Czarnecki, Siemiński 2004). W ujęciu prawnym to „(...) ogół warunków i instytucji społecznych, chroniących państwo i obywateli przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, dla życia i zdrowia, a także powodującymi duże straty materialne. Do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego zobowiązane są wszystkie organy władzy i administracji państwowej, szczególnie instytucje wyspecjalizowane w zapewnianiu bezpieczeństwa publicznego, jak np. policja, straż pożarna itp.” (Jabkowski 2005: 135).

2. Przegląd wybranych publikacji z zakresu poczucia bezpieczeństwa człowieka w przestrzeni miasta

W polskim dorobku geografii przestępczości ważne miejsce zajmują prace dotyczące postrzegania przestępczości przez mieszkańców miast (Bogacka 2011, 2012). Opracowania wykorzystujące „subiektywne” wskaźniki są dominującym kierunkiem tej subdyscypliny geografii społecznej w Polsce. Charakterystykę wybranych polskich publikacji z zakresu poczucia bezpieczeństwa człowieka w mieście przedstawiono w tabeli 1. Dominują w nich publikacje z dwóch ośrodków: łódzkiego i poznańskiego. Liczebność prób w badaniach ankietowych była zróżnicowana: od 100 (Mordwa 2011) do 5342 (Rydz, Szymańska 2007). W podejściu badaczy do miejsc ankietowania mieszkańców można zauważyć zasadniczo dwie tendencje. Badania przeprowadzane były w: 1) wyznaczonych obszarach miasta o zróżnicowanym typie zabudowy, np. zabudowa kamieniczna, wielorodzinna, jednorodzinna (Guzik 2000ab; Dolata, Kotus 2004, 2006; Kotus 2005; Mordwa 2011, 2013), 2) mieście traktowanym jako całość, z uwzględnieniem proporcjonalnej do liczby mieszkańców udziału każdej z dzielnic (Marciniak, Siejkowska 2003; Jabkowski 2005; Rydz, Szymańska 2007; Bogacka 2009, 2012; Bogacka, Siniecka 2016). Zakres badań był zróżnicowany: od oceny fragmentów miasta pod względem bezpieczeństwa (Rydz, Szymańska 2007) po bardzo szczegółowe oceny bezpieczeństwa za dnia i w nocy w: mieście, miejscu zamieszkania, miejscach publicznych.

Tabela 1

Charakterystyka wybranych polskich publikacji z zakresu poczucia bezpieczeństwa człowieka w przestrzeni miasta

Autor/autorzy i rok	Liczba- ność próby	Zakres przestrzenny	Zakres przedmiotowy
Bogacka 2009	550	Poznań	Ocena stanu bezpieczeństwa w Poznaniu i jego zmian, ocena poziomu bezpieczeństwa w dzielnicy i miejscu zamieszkania, wybór najbardziej niebezpiecznej formy przestępstwa
Bogacka 2012	384	Słubice	Ocena stanu bezpieczeństwa w mieście, ocena wpływu nadgranicznego położenia miasta na stan bezpieczeństwa, ocena zmian bezpieczeństwa w mieście po wstąpieniu Polski do UE i otwarciu strefy Schengen, wskazanie najbardziej bezpiecznego i niebezpiecznego miejsca w mieście w ciągu dnia i nocy, źródła opinii o przestępczości i miejscach niebezpiecznych, ocena działań policji w mieście
Bogacka, Simtecka 2016	336	Poznań	Ocena stanu bezpieczeństwa w Poznaniu i jego zmian, ocena poziomu bezpieczeństwa w dzielnicy i miejscu zamieszkania, wybór najbardziej niebezpiecznej formy przestępstwa, ocena działań policji w mieście
Dolata, Kotus 2004, 2006; Kotus 2005	457	Poznań: 1) stara część Jeżyc, obejmująca zwartą zabudowę w postaci starych kamienic, 2) os. Pod Lipami, zabudowa wielorodzinna blokowa, 3) os. Bajkowe, strefa podmiejska, z dominantą zabudowy jednorodzinnej	Ocena poczucia bezpieczeństwa w Poznaniu (kategorie: przebywanie w mieszkaniu (domu), spacer po okolicy w dzień, przebywanie w miejscach publicznych w dzień, przebywanie w parkach, spacer po okolicy po zmierzchu, przebywanie w miejscach publicznych po zmierzchu), występowanie miejsc szczególnie niebezpiecznych z rozróżnieniem położonych w sąsiedztwie i pozostałych częściach miasta, ocena źródeł opinii o miejscach niebezpiecznych
Guzik 2000a, 2000b	377	Kraków: Stare Miasto, Kazimierz, centrum Nowej Huty, Prądnik Czerwony, rejon ul. Lea i Swosowice	Ocena poczucia bezpieczeństwa w Krakowie, bezpieczne i niebezpieczne dzielnice Krakowa i powody, pochodzenie przestępców, ocena bezpieczeństwa w Krakowie na tle dużych miast Polski

Tabela 1 (cd.)

Charakterystyka wybranych polskich publikacji z zakresu poczucia bezpieczeństwa człowieka w przestrzeni miasta

Autor/autorzy i rok	Liczba- ność próby	Zakres przestrzenny	Zakres przedmiotowy
Jabkowski 2005	606	Poznań	Ocena poczucia bezpieczeństwa w Poznaniu w dzień i w nocy we własnym mieszkaniu, sąsiedztwie domu, dworcach PKS, PKP i przystankach MPK, centrum miasta i parkach miejskich
Maik 1995	b.d.	Toruń	Ocena poczucia bezpieczeństwa w Toruniu, ocena bezpieczeństwa dzielnic
Marciniak, Siejkowska 2003	125	Łódź	Wskazanie obszarów niebezpiecznych w Łodzi, źródła informacji o niebezpieczeństwie związanym z przestępczością, ocena bezpieczeństwa miejsc publicznych w ciągu dnia i w nocy
Mordwa 2011	100	Łódź, osiedla: Dąbrowa, Jagiełły-Czarnieckiego, Karolew, Kurak, Widzew- -Wschód	Ocena poczucia bezpieczeństwa w Łodzi, ryzyko wiktymizacji wg rodzajów przestępstw, środki zabezpieczające siebie i mienie
Mordwa 2012	211	Łódź: Manufaktura, Galeria Łódzka	Ogólne zagrożenie przestępczymi i wykroczeniami na terenie Polski, w Łodzi i w mieście zamieszkania; ocena poczucia bezpieczeństwa w centrach handlowych, zachowania obronne, ocena problemów klientów w centrach handlowych, doświadczenia wiktymizacyjne, reakcja klientów na zdarzenia przestępcze
Mordwa 2013	2124	Łódź: Dąbrowa, Julianów-Marysin, Nowe Miasto, Wiskitno	Zagrożenie przestępczością w różnych skalach przestrzennych (od obszaru Polski do miasta zamieszkania), wskazanie najbardziej niebezpiecznych obszarów miasta, ocena ryzyka wiktymizacji, pora dnia a poczucie zagrożenia, zachowania obronne respondentów
Rydz, Szymańska 2007	5 342	Wałecz, Lębork, Szczecinek	Ocena fragmentów miasta pod względem bezpieczeństwa

Źródło: opracowanie własne

3. Wybrane wyniki badań poczucia bezpieczeństwa człowieka w przestrzeni miasta

W pracy skoncentrowano się na wybranych wynikach badań poczucia bezpieczeństwa człowieka w przestrzeni miasta. Poruszono następujące zagadnienia: 1) dobre i złe dzielnice jako stereotypy przestrzenne, 2) poczucie bezpieczeństwa a typ zabudowy, 3) poczucie bezpieczeństwa w miejscach publicznych, 4) poczucie bezpieczeństwa w sąsiedztwie, 5) poczucie bezpieczeństwa a pora dnia, 6) poczucie bezpieczeństwa a cechy demograficzno-społeczne. Autorka ma świadomość, że każde z tych zagadnień mogłoby stanowić temat odrębnych publikacji.

Dobre i złe dzielnice – stereotypy przestrzenne

W literaturze badacze często operują pojęciami dobrej i złej dzielnicy. Dzielnica, czy też jej część, mogą zostać uznane za spokojne, bezpieczne, interesujące lub na odwrót, za niespokojne, niebezpieczne, nieciekawe. Przestępczość jest zjawiskiem dzielącym przestrzeń na jej „lepsze” i „gorsze” fragmenty, dzielnice bezpieczne i o złej reputacji, w których ludność nie chce mieszkać, ani pracować (Guzik 2000b). Często opinia o danym fragmencie miasta jest silnie zakorzeniona w świadomości mieszkańców, przekazywana z pokolenia na pokolenie, tym samym stając się stereotypową. W każdym mieście istnieją utrwalone wyobrażenia mieszkańców o miejscach niebezpiecznych, tyle tylko, że obraz ten nie zawsze w pełni pokrywa się z obszarami o największej liczbie lub natężeniu przestępstw (Mordwa 2013).

W Poznaniu istnieją dość silne stereotypy przestrzenne, utrzymujące się od wielu lat (tab. 2). Zasadniczo Wilda uznawana jest za najbardziej niebezpieczną dzielnicę. Negatywny sposób postrzegania poszczególnych dzielnic w Poznaniu może być wyjaśniony koncepcją stygmatyzacji, zgodnie z którą opinia o niektórych miejscach jest wyolbrzymiona w stosunku do rzeczywistości (Dolata i Kotus 2004). Sytuacja ta może powstać, jeśli „w wyniku pewnego zdarzenia – jego miejsce (osiedle, sąsiedztwo) zdobywa złą opinię i każde następne zdarzenie jest tam nagłaśniane. (...) Dodatkowo w takim obszarze działania policji są bardziej wzmożone, gdyż jest to obszar „trudny”, w efekcie stwierdza się tam więcej przestępstw niż w innych dzielnicach” (Guzik 2000b). Pewien wpływ na postrzeganie dzielnicy może mieć również jej obraz kształtowany w prasie (Guzik 2000b; Bogacka 2009).

Poczucie bezpieczeństwa a typ zabudowy

Ocena bezpieczeństwa wybranych obszarów wykazuje zróżnicowanie w zależności od miejsca zamieszkania (Maik 1995). Zasadniczo obszary położone relatywnie dalej od centrum są uważane za bardziej bezpieczne, a wpływ na to ma głównie charakter zabudowy i zamieszkująca społeczność (Marciniak, Siejkowska

Tabela 2

Wybrane publikacje dotyczące poczucia bezpieczeństwa w Poznaniu
w układzie dzielnicowym

Autor/autorzy i rok	Najczęściej wskazywane obszary	
	Niebezpieczne tzw. „złe dzielnice”	Bezpieczne tzw. „dobre dzielnice”
Znaniński, Ziółkowski 1984	brak	Grunwald Stare Miasto z Ostrowem Tumskim
Biderman 1995	Wilda Jeżyce Łazarz	Grunwald Winogrody Sołacz
Libura 1990	Wilda Łazarz Dębiec	Grunwald Stare Miasto Winogrody
Cichocki, Podemski 1998	Wilda Stary Rynek Łazarz (rynek) Jeżyce (rynek)	brak
Jałowicki 2000	Wilda Jeżyce Łazarz	Grunwald Sołacz Piątkowo
Dolata, Kotus 2006	Wilda Jeżyce Stare Miasto Łazarz	brak
Bogacka 2009	Wilda Jeżyce	Grunwald Nowe Miasto
Bogacka, Sinińska 2016	Wilda Jeżyce	Nowe Miasto Stare Miasto Grunwald
Walentyńowicz- -Moryl, Luczyn 2012	Wilda Jeżyce Dębiec	Starówka Św. Marcin Maltańskie

Źródło: opracowanie własne na podstawie: K. Piasecka (2015)

2003). Cechą charakterystyczną wszystkich publikacji jest zdecydowana koncentracja na obszarach uważanych za niebezpieczne. Mało miejsca poświęca się obszarom bezpiecznym.

Ogólne wyobrażenie o przestępczości jest takie, że jest ona niska tam, gdzie przeważają domy jednorodzinne: w Krakowie – Swoszowice, Tyniec i Wola Justowska (Guzik 2000b), w Poznaniu – Antoninek, Spławie, Strzeszyn,

Strzeszyn Grecki i Świerczewo (Bogacka 2009), w Wałczu – osiedle pomiędzy ul. Kołobrzeską a ul. Piłsudskiego (Rydz, Szymańska 2007).

Kategorią pośrednią są dzielnice uznawane w opinii mieszkańców za elitarne, z nowoczesnym lub zadbanym budownictwem wielorodzinnym, bez tzw. „elementu” patologicznego, w Krakowie – Bronowice, Krowodrza (Guzik 2000b).

W Łodzi za szczególnie niebezpieczne uważane są tereny starej zabudowy czynszowej dzielnicy śródmiejskiej Łodzi oraz obszary o podobnej fizjonomii znajdujące się w sąsiadujących dzielnicach: okolice Rynku Bałuckiego i ul. Limanowskiego, ul. Żeromskiego i ul. Wólczańska na Polesiu, okolice Księżego Młyna na Widzewie (Marcinićzak, Siejkowska 2003). Głównymi elementami decydującymi o unikaniu poszczególnych obszarów jest charakter zabudowy – kamienice czynszowe, wąskie ulice, przechodnie podwórka oraz blokowska (Marcinićzak, Siejkowska 2003). Niskie poczucie bezpieczeństwa na obszarze starej zabudowy czynszowej w Łodzi od Starych Bałut po Chojny potwierdzają również badania S. Mordwy (2013). Za niebezpieczne uznawane są również tereny osiedli z zabudową blokową, tj. Dąbrowy, Zarzewia i Widzewa Wschód (Mordwa 2013).

Poczucie bezpieczeństwa w miejscach publicznych

Miejsca publiczne stosunkowo często pojawiają się w badaniach poczucia bezpieczeństwa. W literaturze można znaleźć odwołania do terenów zielonych (parków), śródmieścia, dzielnicowych rynków pełniących funkcję handlową i terenów komunikacyjnych.

W Łodzi tereny zieleni przestają być wykorzystywane po zapadnięciu zmroku z powodu niskiego poczucia bezpieczeństwa (Marcinićzak, Siejkowska 2003). Również niektóre parki Poznania, tj. Cytadela, Lasek Marcelesiński i Park Gagarina (os. Pod Lipami) są uznawane przez mieszkańców za niebezpieczne, mimo niskiego realnego zagrożenia (Dolata, Kotus 2004). Jak zauważa R. Guzik (2000b), ludność ma tendencje do odczuwania obawy w miejscach niekoniecznie najbardziej niebezpiecznych i czuje się bezpiecznie w miejscach, które są szczególnie zagrożone przestępczością.

Mieszkańcy bezpiecznie czują się w centrum miasta. Kwestia znajomości miejsca i częstotliwości jego odwiedzania wydaje się być kluczowa (Guzik 2000b). Tak jest przykładowo w Poznaniu, gdzie respondenci uważają ten obszar za znany, odwiedzają go z pewną regularnością, nie zauważając tam zjawiska przestępczości (Bogacka 2009). W Krakowie obszar Śródmieścia został uznany za bezpieczny, gdyż jest tam widoczna policja (Guzik 2000b). Badania E. Rydza i W. Szymańskiej (2007) w Szczecinku dostarczyły takich samych rezultatów.

Rynek Jeżycki, jeden z dzielnicowych rynków w Poznaniu, pełniący rolę centrum drobnego handlu ulicznego jest miejscem, gdzie mieszkańcy mają niskie poczucie bezpieczeństwa (Dolata, Kotus 2004).

Podzielone są zdania dotyczące poczucia bezpieczeństwa w okolicach dworców PKP. Z badań R. Guzika (2000b) wynika, że mieszkańcy Krakowa mają małe obawy, z kolei z badań M. Dolaty i J. Kotusa (2004) w Poznaniu oraz E. Rydzia i W. Szymańskiej (2007) w Łęborku i Wałczu odwrotnie.

Poczucie bezpieczeństwa w sąsiedztwie

Sąsiedztwo, obszar najbliższy miejscu zamieszkania, jest obszarem z jednoznacznie wysokim poczuciem bezpieczeństwa. Takie wyniki badań uzyskano w Łodzi, Krakowie i Poznaniu. Ludność podświadomie uznaje miejsce swojego zamieszkania za bezpieczne, czasem mimo potwierdzonej statystykami policyjnymi zupełnie odwrotnej sytuacji (Bogacka 2009, 2012) Podobnie kwestię ujmuje S. Mordwa (2013): „Miejsce zamieszkania jest raczej niezagrożone ze strony przestępstw i wykroczeń”. Jak zauważa R. Guzik (2000b), „Potwierdza to (...) dobrze znaną zasadę eliminacji zagrożenia poza własne sąsiedztwo”.

Poczucie bezpieczeństwa a pora dnia

Pora dnia ma duże znaczenie w kwestii poczucia bezpieczeństwa. Ocena jest uzależniona od pory dnia i odległości od miejsca zamieszkania, na co wskazują badania M. Dolaty i J. Kotusa (2004) oraz E. Bogackiej (2009). Zasadniczo człowiek czuje się bezpieczniej w ciągu dnia, szczególnie w przypadku poruszania się po najbliższej okolicy (Kotus 2005). Przykładowo mieszkańcy dużych osiedli blokowych uważają je za bezpieczne w ciągu dnia, a niebezpieczne w nocy (Marcinićzak, Siejkowska 2003).

Największe zagrożenie odczuwane jest po zmierzchu i jest większe w miejscach publicznych niż w najbliższym otoczeniu (Dolata, Kotus 2004; Kotus 2005; Bogacka 2009). Z kolei S. Mordwa (2013) zwraca uwagę na to, że wychodzenie po zmroku z domu powoduje odczuwanie niebezpieczeństwa i może to być spowodowane zwiększoną możliwością bycia ofiarą napadu lub przykładowo wychodzeniem bez towarzystwa (drugiej osoby, grupy osób, psa). Obszary zagrożone przestępczością unikane są przede wszystkim w nocy (Marcinićzak, Siejkowska 2003).

Poczucie bezpieczeństwa a cechy demograficzno-społeczne

Wyniki badań ankietowych są częściowo prezentowane w odniesieniu do cech demograficzno-społecznych respondentów, np.: wieku, płci, wykształcenia. Poczucie bezpieczeństwa ludzi młodych, którzy są najbardziej narażeni na zjawisko przestępczości jest wysokie (Guzik 2000b; Bogacka 2012), a osób powyżej 60. roku życia, stanowiących najmniej zagrożoną grupę – niskie (Guzik 2000b; Bogacka 2012; Mordwa 2013).

Biorąc pod uwagę płeć, mężczyźni odczuwają większy strach przed przestępczością od kobiet, jednak często nie ujawniają swojej prawdziwej opinii w badaniach ankietowych z powodu chęci podtrzymania istniejących w społeczeństwie stereotypów (Bogacka 2009, 2012). W swojej pracy S. Mordwa (2013) podejmuje

ciekawe zagadnienie paradoksu strachu: młode kobiety rzadko deklarują strach przed nocnymi spacerami mimo słabej znajomości sąsiadów, niepewności w poruszaniu się po okolicy i słabych zabezpieczeń.

Warto jednak zwrócić uwagę, że wyniki wszystkich badań nie są jednakowe. Badania J. Kotusa (2005) ujawniły, że ani płeć, ani wiek nie różnicowały oceny poczucia bezpieczeństwa w obszarach najbliższych (sąsiedztwie) za dnia.

Wykształcenie również rzutuje na poczucie bezpieczeństwa. Z badań S. Mordwy (2013) wynika, że im wyższe wykształcenie, tym większe ludzie odczuwają poczucie bezpieczeństwa. Z kolei osoby z wykształceniem średnim i zasadniczym zawodowym cechują wyższe oceny ryzyka fizycznego ataku i ryzyka wiktymizacji (Mordwa 2013).

4. Podsumowanie

Prace dotyczące poczucia bezpieczeństwa mają swoje ważne miejsce w polskiej geografii przestępczości. Posiadają one dużą wagę związaną z tym, że „przestępczość i poczucie zagrożenia przestępczością w znaczny sposób wpływają na poziom i jakość życia ludzi. Z tego punktu widzenia większe znaczenie mają wyobrażenia ludzi odnośnie przestępczości i jej rozmieszczenia niż stan faktyczny” (Guzik 2000a: 201). Dokonany w pracy przegląd wybranych wyników badań zawartych w polskich publikacjach dotyczących poczucia bezpieczeństwa człowieka w przestrzeni miasta to potwierdza. Zagadnienie poczucie bezpieczeństwa jest stosunkowo często przedmiotem szczegółowych analiz. Każda z omawianych w tej pracy kwestii, ze względu na znaczną złożoność, może być tematem szerszych rozważań.

LITERATURA

- Biderman E., 1995, *Postrzeganie i ocena elementów przestrzeni miasta Poznania przez jego mieszkańców*, Kronika Miasta Poznania, nr 1.
- Bogacka E., 2009, *Przestępczość w Poznaniu*, Biuletyn Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM, Seria Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna, 6, s. 87–100.
- Bogacka E., 2011, *Współczesny dorobek światowych i polskich badań przestrzennych aspektów przestępczości*, [w:] Korenik S., Przybyła Z. (red.), *Gospodarka przestrzenna XXI wieku – nowe wyzwania*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 152, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław, s. 13–24.
- Bogacka E., 2012, *Struktura przestrzenna i czynniki przestępczości na obszarze nadgranicznym Polski z Niemcami*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Bogacka E., Siniecka A., 2016, *Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców miasta. Przykład Poznania*, *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, 33, s. 57–71.

- Cichoński R., Podemski K., 1998, *Życie w Poznaniu 1997. Mieszkańcy Poznania o swoim mieście*, Wydawnictwo Ankieter Badania Rynkowe i Społeczne, Poznań.
- Czarnecki B., Siemiński W., 2004, *Kształtowanie bezpiecznej przestrzeni publicznej*, Difin, Warszawa.
- Czyż T., 1996, *Issues in Social Geography*, [w:] Chojnicki Z. (red.), *Contemporary Problems of Polish Geography*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 57–67.
- Dolata M., Kotus J., 2004, *Społeczne naznaczanie obszarów miasta*, [w:] Jażdżewska I. (red.), *Zróżnicowanie warunków życia ludności w mieście*, Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Łódź, s. 245–256.
- Dolata M., Kotus J., 2006, *Social Production of Urban Space. A Case Study of 'bad' Areas in Poznań*, „Geographia Polonica”, 29 (2), s. 5–22.
- Frieske K., 2007, *Przestępczość w Polsce na przełomie stuleci. Stereotypy i realia*, [w:] Marody M. (red.), *Wymiary życia społecznego. Polska na przełomie XX i XXI wieku*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, s. 212–240.
- Guzik R., 2000a, *Przestępczość w przestrzeni miejskiej Krakowa w wyobrażeniach jego mieszkańców*, [w:] Jażdżewska I. (red.), *Miasto postsocjalistyczne – organizacja przestrzeni miejskiej i jej przemiany*, Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Łódź, s. 201–204.
- Guzik R., 2000b, *Przestrzenny obraz przestępczości w prasie krakowskiej*, [w:] Domański B. (red.), *Studia nad rozwojem lokalnym i regionalnym*, Prace Geograficzne, Instytut Geografii UJ, 106, Kraków, s. 197–216.
- Jabkowski P., 2005, *Bezpieczeństwo publiczne i zagrożenie przestępczością*, [w:] Cichoński R. (red.), *Wskaźniki jakości życia mieszkańców Poznania*, t. 1, *Studia nad jakością życia*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, s. 135–162.
- Jałowicki B., 2000, *Społeczna Przestrzeń Metropolii*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, s. 185–190.
- Kotus J., 2005, *Społeczne dylematy w przestrzeni miejskiej*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Libura H., 1990, *Percepcja przestrzeni miejskiej*, Rozwój Regionalny, Rozwój Lokalny, Samorząd Terytorialny, Warszawa.
- Maik W., 1995, *Socio-spatial analysis of crime and delinquency. A case study of Toruń*, [w:] Gałczyńska B., Węclawowicz G. (red.), *Urban and regional issues in geographical research in Poland and Italy*, Proceedings of the Seventh Polish–Italian Geographical Seminar, Conference Papers Nr 24, IGiPZ PAN, Warszawa, s. 91–98.
- Marciniak S., Siejkowska A., 2003, *Percepcja miejsc niebezpiecznych w Łodzi*, [w:] Jażdżewska I. (red.), *Funkcje metropolitalne i ich rola w organizacji przestrzeni*, Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Wydawnictwo UŁ, Łódź, s. 203–208.
- Mordwa S., 2011, *Poczucie bezpieczeństwa w Łodzi. Przykład badań mieszkańców osiedli mieszkaniowych*, [w:] Dzieciuchowicz J. (red.), *Współczesne przemiany środowiska mieszkaniowego – wybrane problemy*, „Space–Society–Economy”, 10, Department of Spatial Economy and Spatial Planning, Łódź, s. 181–196.
- Mordwa S., 2012, *Poczucie bezpieczeństwa w centrach handlowych. Przykład badań opinii klientów Galerii Łódzkiej i Manufaktury w Łodzi*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica”, 12, s. 163–187.
- Mordwa S., 2013, *Przestępczość i poczucie bezpieczeństwa w przestrzeni miasta. Przykład Łodzi*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.

- Pain R., 2000, *Place, Social Relations and the Fear of Crime: A Review*, „Progress in Human Geography”, 24(3), s. 365–387.
- Piasecka K., 2015, *Przestępczość i poczucie bezpieczeństwa w Poznaniu w ujęciu społeczno-przestrzennym*, Praca magisterska napisana na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM w Poznaniu pod kierunkiem dr Artura Bajerskiego.
- Rydz E., Szymańska W., 2007, *Waloryzacja przestrzeni miejskiej pod względem atrakcyjności mieszkaniowej i poczucia bezpieczeństwa średnich miast Pomorza*, [w:] Madurowicz M. (red.), *Percepcja współczesnej przestrzeni miejskiej*, Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 331–341.
- Tseloni A., Osborn D.R., Trickett A., Pease K., 2002, *Modelling property crime using the British Crime Survey. What have we learnt?*, „British Journal of Criminology”, 42, s. 109–128.
- Walentynowicz-Moryl K., Luczys P., 2012, *Społeczna mapa miasta w perspektywie obszarów granicznych. Pilotaż projektu badawczego w Poznaniu*, [w:] Brzezińska A., Chwieduk A. (red.), *Miasto Poznań w perspektywie badań interdyscyplinarnych*, TIPI, Wielichowo.
- Znanięcki F., Ziółkowski J., 1984, *Czym jest dla Ciebie miasto Poznań?*, PWN, Warszawa –Poznań.

HUMAN SECURITY IN THE CITY AS A RESEARCH ISSUE

Abstract The article has a character of the review and concerns Polish publications on human security in the city. It begins with distinction of research directions in crime geography and the review of definitions of the sense of security. Next, selected Polish publications on the human security in the city and their results are presented. The following issues are discussed in the paper: 1) good and bad neighborhoods as a spatial stereotypes, 2) a sense of security vs. the type of building area, 3) a sense of security in the public places, 4) a sense of security in the neighborhood, 5) a sense of security vs. time of day, and 6) a sense of security vs. socio-demographic characteristics.

Keywords Sense of security, crime geography, city, Poland.

Dr Emilia Bogacka
Zakład Gospodarki Przestrzennej
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
e-mail: ebogacka@amu.edu.pl